

# Захват чи відродження?

(Стаття написана до 10-ліття переходу Храму Преображення в Лоно Вселенської Церкви)

Вже минуло 10 років офіційного виходу парохії Преображенської церкви міста Львова зі складу Московського патріархату. Того недільного дня 1989 року Преображенська церква стала першою і на довгий час єдиною парохією воскреслої Греко-Католицької Церкви.

Преображенка має форму корабля, тієї спасительної посудини, яку кидали, шарпали бурхливі москофільські течії, заливало більшовицьке море атеїзму. Корабель виринав, скидаючи баласт, очищуючи трюми, міняючи стерничих. Преображенський храмовий корабель - символ сучасної Української Католицької Церкви, обуреваної та непотопляемої.

Преображенська церква - дітище "весни народів" - Європейської і української революцій 1848 р. Саме тоді австрійський цісар подарував вірним престолу українцям місце в мурах Львова для будівлі університету і храму. Подаровано було руїни костюлу Святої Трійці, благородного ордену тринітаріїв, католицьких монахів, які століттями викупляли з турецької неволі християнських невільників.

На цьому міцному католицькому підмурівку Святої Трійці виріс величавий Храм Преображення, який був освячений Митрополитом Андреем Шептицьким 29 квітня 1906 року.

Спасів Храм був побудований коштом галицьких українців для їхніх релігійних потреб. Парохію другої міської Церкви обсідали священики москофільської орієнтації, з якими мав багато проблем Галицький Митрополит Андрей Шептицький. Серед них особливо відзначалися не стільки ревним дотриманням східних обрядів, скільки релігійним і політичним москофільством отці Домет Володимир Садовський і Гавриїл Костельник. Перший запопадливо віддавав ключі Храму "фельдкуратору" в єпископському сані російської окупаційної армії у 1914 році, тоді коли Митрополит Андрей Шептицький був вивезений на заслання. Другий із ще більшою запопадливістю кинув до рук кривавого Сталіна і кишенькового московського патріарха цілу Греко-Католицьку Церкву.

В радянський період Преображенська Церква стала "взірцево-показовим храмом Московської патріархії". До імперського "великорусского благочестия" пасував місцевий декор галицьких малоросів у вигляді чудових українських рушників, імпонуюче прибутковим було і "множество молящихся". Стихира Преображення образно влучно передає стан парохії повернення до батьківської католицької віри: "Гора, колись мрячна і задимлена, нині вона світла і свята". Парохіянами і прихожанами церкви Спаса споконвічне були українці, які ненавиділи окупаційне ярмо, молились і прагнули свободи Церкві і Народу. Полонені любов'ю Христа, очищуючись від скверні, вони довершили справжню переміну. Довершили гуртом, громадою, разом з душпастирем, повернувшись до спасительної Вселенської отари Христової Церкви, збудованої на Петровій скалі. Зробили це всупереч піввікове виплеканій компартійній ідеології, що Греко-Католицька Церква самоліквідувалась, вмерла, що греко-католицизм "явище еміграційне, яке остаточно втратило соціальну базу в Радянській Україні, бо історія засудила уніятську церкву й український буржуазний націоналізм і винесла остаточний вирок, а легалізація "неіснуючої церкви" є маренням "небіжки, яка хоче заміж".

Зробили це на доказ пророчих слів ісповідника віри Йосифа Сліпого: "Ніхто не має права тішитись

і радіти цими жалюгідними подіями, немовби наша Українська Католицька Церква була знищена і зовсім зліквідована. Вона, ця Церква живе більше як коли-будь в українських катакомбах і в серцях мільйонів її вірних".

Промислительно, а не з волі влади чи спецслужб, до цього були покликані певні люди, в тому числі молодий священник Ярослав Чухній.

Отець Ярослав пройшов довгий, тернистий шлях до священства і до католицизму. Він народився у християнській сім'ї, а бабця - тверда католичка, виховувала його в пошані до католицької Церкви. Ще більший вплив католицизму Ярослав відчув у сім'ї дружини, де вперше познайомився з підпільними греко-католицькими священниками о. Євстахієм Смалем і Германом Будзінським. З часом до молодого науковця прийшло Господнє покликання "бути священником". Про свій намір Ярослав розповів о. Будзінському. Той звелів добре думати. З 1979 р. Ярослав починає освоювати ази священства в Успенській Церкві. Його добрими вчителями і наставниками стають отці Іван Могиляк і Віталій Політило. Одного разу о. Могиляк показав Ярославу помешкання, підкресливши, що "тут мешкає підпільний греко-католицький єпископ, а священників уніятів багато". Через роки уже отець Ярослав знайде того Владику.

Православні отці Іван Могиляк, Віталій Політило, Володимир Ярема говорили багато про несправедливість, яку вчинила радянська влада і Московська Патріархія українському народові і його Греко-Католицькій Церкві. Такі розмови остаточно розвіювали сумніви, які, як згадує отець Ярослав, ятрили душу особливо після прочитання книжок "Унії" і "Кому вони служать". Отець Ярослав згадує, як жваво зацікавився він процесом перебудови зокрема виходом з підпілля Греко-Католицької Церкви, як захоплено читав він вісник Хельсінської спілки, як захоплено радів богослуженням під відкритим небом біля Храму св. Михаїла, як сам прагнув туди піти. В голові священника зародилася думка про майбутнє Греко-Католицької Церкви і про перехід в її материнське лоно. Він зумів подолати спокуси гонору (відмовився стати в числі перших автокефалістів 19 серпня 1989 р.) і влади (відмовився виконати вказівки владних радянських структур і перейти до автокефалістів). Тоді коли о. Володимир Ярема та Іван Пашуля кидали виклик московській патріархії і їх вітали з цим миряни Греко-Католики устами Івана Гречка, отець Ярослав мав сміливість відповісти на запитання: "Отче, а Ви не з нами?" - "Ні! Я ще подумаю!"

Отець думав багато. Думав і тоді, коли відніс заяву до митрополита Никодима з проханням надати місце на іншій парохії. Таким чином він дістав призначення у Преображенську церкву. Перевернула усі сумніви величава маніфестація Греко-Католиків 17 вересня 1989 року. Більше як 500 тис. українців відкрито заманіфестували своє право і бажання легалізувати свою Греко-Католицьку Церкву. Вибір було зроблено. Отець Ярослав, здолавши страх і сумнів, завітав до Правлячого Архієрея Митрополита Володимира Стернюка. Святець Володимир справив на отця Ярослава незабутнє враження. Він прийняв його як сина, радив не виходити з православної церкви. Тоді визріла ідея про маніфестаційний розрив з Московським Патріархатом і про повернення в лоно Католицької Церкви разом з релігійною громадою.

26 жовтня 1989 року увечері отець Ярослав Чухній знову завітав до Митрополита Володимира. Тут відбулася німа сцена. Отець Ярослав написав на папері: "29 переходжу!". Митрополит Володимир відписав: "З Богом! Не журися. Маю інтенції. Даю фелон і чашу".

Діставши благословення Глави Катакомбної Церкви, отець Ярослав окрилений чекав недільного дня. Чекав з надією, але без найменшого страху. Вечірня конспірація не була марною. До владних структур просочилась інформація, що католики будуть брати якусь велику церкву. Панувало переконання, що це має бути Юр, як катедральний храм і віковичний центр українського католицизму.

Згідно розкладу ранкове богослуження в Преображенській Церкві о 7-00 годині мав служити о. Ярослав Чухній. Біля входу до церкви отця уже чекали дяки, півчі а також кілька людей з кінокамерами. Серед них був Іван Гель (Голова Комітету захисту прав Греко-Католицької Церкви), Іван Гречко, Ярослав Кендзьор, Ярослав Лемик, група української інтелігенції. Раптово появився виконуючий обов'язки настоятеля церкви о. Андрій Горак і сказав: "Сьогодні будуть брати якусь церкву. Чи Ви знаєте?"

Отець Ярослав облачився в ризи, забіг до другої захристії, де вклав до служебника текст Заяви і скоро пішов до вівтаря Воскресіння Господнього служити історичну Літургію. По дорозі шепнув своїм однодумцям - ключару Собору Богдану Когуту та старості двадцятки Івану Фуртику довгоочікуване:

"Переходимо". По дорозі до вівтаря отець зауважив серед нечисленних прихожан представника апарату уповноваженого Богдана Пашука, що викликало здивування і на якусь мить страх. Перед початком богослуження він повідомив дяка: "Сьогодні переходимо". Дяк заціпенів. І ось відчинилися Царські ворота і як звичайно, почалася Служба Божа. І ось ектенія усильного благання. Треба починати священоначаліє. Замість традиційного "Господина Пімена" служачий священник невиразно промовив "Вселенських архієреїв", служба продовжувалася далі без будь-яких емоцій.

Почалась Літургія жертви і на сугубій ектенії отець Ярослав чітко і промовисто виголосив: "Святійшого Вселенського Архієрея Івана Павла Другого Папу Римського і блаженнішого патріарха Мирослава Івана і преосвященнішого архієпископа і митрополита нашого Володимира.... нехай пом'яне Господь Бог у царстві своїм..."

І тут в храмі зчинився шум. Затріскотіли дві кінокамери, сльозами почали обливатися віруючі, а з захристії повибігали православні отці з криком: "Отче! Що робите? Припиніть!" Отець Ярослав з достоїнством і гідністю сказав: "Люди, ми відправляємо Святу Літургію і ми її закінчимо. Я прошу спокою."

Частина людей відтиснула від притвору лементуючих попів, а Іван Гречко кинувся до Марії Гель зі словами: "Марійко! Біжи на Гору. Проси допомоги!" Дяки і півчі продовжували співати... і ось церква наповнилася шумом, як від великих вод. Ніби весняна повінь до Преображенки хресним ходом хлинула переслідувана, але нескорена Катакомбна Церква. Аж до головного вівтаря вишикувались у два ряди білосніжні фани, яких Преображенка не бачила від 1946 року. Люди сотнями, тисячами заповнювали Храм.

**Після закінчення літургії отець Ярослав звернувся до присутніх у Храмі. Він гордо вийшов на амвон і принародно зачитав Заяву. Цей надзвичайно важливий документ наводимо повністю:**

**"Високопреосвященнішому Кир Володимиру  
Митрополиту Львівському і Галицькому Греко-Католицької Церкви.  
Пимену Патріарху Московському і всієї Русі**

# ЗАЯВА-ПРОХАННЯ

*Історичні події нашого часу все більше і глибше відкривають перед народом правду минулих часів і нам, священикам, дають зрозуміти, чому на протязі 44 років від так званого Львівського собору і по сьогоднішній день паства іменує себе греко-католицькою.*

*Свідощтва очевидців про насильство, публікації, які появились в радянській пресі ("Аргументи й факти", "Огонек". "Московские новости") дають нам право сьогодні вважати собор, що відбувся 9-10 березня 1946 року у Львові воістину "Спектаклем Сталіна".*

*Рішення, які були винесені на цьому Соборі вважаю неправомочними, а Собор - неканонічним. Глибоко усвідомлюючи тяготу ярма духовного, в яке попала віруюча паства Західної України, разом з нею сьогодні ділю те приниження, яким ображають нас вдасть імущі та ієрархи Руської православної церкви.*

*Неодноразово в розмовах, на сповідях ми усвідомлювали, що дух греко-католицького віросповідання живий і потребує належної свободи. Греко-Католицька церква не самоліквідована, але живе. Живе повнокровним життям. насамперед в душах віруючих, які зберегли віру. як безцінний дар. Живе також і в повноті зовнішній.*

*Справедливе сьогодні стремління греко-католиків легалізувати Українську Греко-Католицьку Церкву. Ієрархія Руської Православної церкви перечить вирішенню наболілого питання про легалізацію, твердячи далі про самоліквідацію Української Греко-Католицької Церкви. Богослужіння під відкритим небом, маніфестації у Львові, Івано-Франківську, Тернополі [власні] стараються приєднати до екстремістських виступів за незалежність України.*

*Не про єдність турбується владика Філарет як глава українського екзархату, а про те [щоби не втратити] західні єпархії, які до цього часу відіграють більше як вагомий роль у житті Руської православної церкви.*

*Як невіддільна частина народу прийшов я до такого рішення. Ісус Христос дбає про єдність Церкви, про мир і спокій.*

*Слухаючи голосу власної совісті і прагнення народу, просимо ієрарха Кир Володимира Митрополита Львівського і Галицького Української Католицької Церкви прийняти нас разом з вірною паствою в лоно Греко-Католицької Церкви.*

*Про це повідомляємо Вселенського Архієрея Папу Римського Івана Павла Другого та Блаженішого Верховного Архієпископа і Митрополита нашого Кир Мирослава Івана.*

*Руська православна церква скомпроментувала себе в проведенні Собору під командуванням сталінського режиму, адміністративно-командним стилем ведення церковних справ. З цього огляду виходимо з-під юрисдикції Московського патріархату, не відчуваючи з ним духовного зв'язку. Про що засвідчуємо власноручним підписом.*

**Отець Ярослав Чухній. 29. 10. 1989р.**

Текст заяви отець Ярослав виготовив вночі в суботу, перебуваючи в стані великого збудження і переживань. Тепер каже, що міг би написати набагато краще. Зачитана заява прозвучала в переповненому храмі. Її палкі, стрілісті слова пронизували серця і душі. Люди плакали, сміялися... В храмі запанувала радість Воскресіння. Заходили в храм московськими молільниками, а в часі Служби Божої стали вільними дітьми Вселенської Церкви. В храмі нуртувало. Вчорашні раби Москви скидали з себе духовні кайдани. Люди ставали готові до оборони відшуканої святині, до захисту аж до крові її престолів і стін.

Одразу наспів час дев'ятий - другої Святої Літургії, яка по заведеній традиції служилася в бічному вівтарі Зарваницької БОЖОЇ Матері. До служби готувались священики катакомбної церкви Антоній Масюк та Іван Білик, священоієромонахи Чину Святого Василя Великого та Микола Костюк, священоієромонах редemptорист. Вийшов в облаченні і отець Йосиф Стегній, який мав служити згідно розкладу Преображенки. Напередодні отець Йосиф мав намір здійснити на другій Літургії те саме, що отець Ярослав на першій. Отці василіяни запропонували отцю Йосифу очолити Літургію, готові були співслужити йому. Однак, в останню мить той відмовився, сказавши, що не стане відправляти. Тоді Службу Божу у віднайденому католицькому храмі почала служити нескорена Катакомбна Церква. Знову радість і хвилювання виповнили серця прихожан. Мати Божа Зарваницька, Цариця Подільського Краю із списа чудотворної ікони, пригортала своїх дітей, радіючи з ними за блудних синів, які масово поверталися до отчого дому.

Вражала рішучість "людей з гори", їхні самодіяльне виготовлені фани виглядали як рицарська зброя, готова до бою і звияги. Вражав ангельський образ обох отців постників, анакоретів, обличчя яких були повні внутрішнього ангельського світла, щасливих, бо стали свідками Воскресіння Церкви.

Торжество в церкві не було повним, бо замкненим зсередини залишився головний вівтар. До ключара Собору Богдана Когута підійшов Іван Гель і попросив відкрити двері. Той погодився і чекав нагоди. Тимчасом православні отці рятували казну. До великої чорної сумки бігцем запихали гроші, скидали скорбоні і винесли через бічні двері храму. В захристії запанувала розгубленість. І раптом почувся легкий удар. До дияконських дверей підійшов у повному облаченні священик підпільної церкви Микола Костюк зі Святою Чашею. Богдан Когут вибіг подивитися і відкинув заціпку дияконських дверей. Священик з Євхаристійним Ісусом станув у вівтарі, зложив Святий посуд і почав молитви.

На голову ключаря обрушилися прокляття і погрози. "Православні отці хотіли мене вбити, - згадує незмінний ключар собору, - Вони кричали: "Йдіть, вигоніть того ксьондза з олтаря". У мене силоміць відібрали ключі від храму, щоб передати православному владиці Львова, аби він особисто очолив третю Літургію. Про це я повідомив через людей Івана Геля..."

Тимчасом закінчилась друга Служба Божа і тут широко відкрилися Царські ворота. У вівтар дияконськими дверима увійшло біля 50 чоловік, які кільцем оточили Святий Престол і священика. Чоловіки заблокували двері обох захристій, щоб уможливити Святу Відправу. Вони були готові стояти на смерть з наміром не дати більше сквернити католицьку святиню. Простір перед царськими дверима за огорожею заповнило не менш рішуче настроєне жіноцтво.

Тисячні маси народу оточували Церкву з усіх сторін. Найвідважніші стояли на паперті, готуючись зустріти натиск православних, очолюваних архієреєм. Тоді коли автомобіль православного владики в ескорті "служащих" під'їхав до храму, той гідно оцінив ситуацію. Архієпископ Іриней, людина виважена, молитовна, просто сказав: "Навіщо ви мене сюди привезли. Тут мені немає що робити". Мудрість владики Іриней заслугує пошани. Він не став розпалювати ворожнечі. Якби на його місці був попередник митрополит Никодим, то напевне храм був би ороплений кров'ю.

Ескорт машин від'їхав, а народ був окрилений перемогою. Третю Літургію у головному вівтарі відслужив отець Микола Костюк, редемпторист, брат по чину Правлячого Архієрея Катакомбної Церкви Володимира Стернюка. Увесь храм Преображення Господнього став католицьким. Тепер - навіки. Храм вирував, наповнювався новими людьми. Ті, що виходили з нього, несли пасхальну вістку: "Воскресла Церква. Воскресне Україна". Однак осінній день короткий. Насувалися сутінки, насувались тривоги. Як зберегти Святиню? Тоді увечері 29 жовтня в відчиненому храмі залишилось біля сотні католиків, старших і молодших, чоловіків і жінок. Залишились вони як сторожа. Почалися круглодобові чування, які тривали майже півроку. Люди не розходилися навіть тоді, як в храм кинули димову шашку з отруйними випарами.

Вірні знали, що від державної влади Радянського Союзу центру і на місці можна чекати покарання. Вже 1 листопада 1989 р. відбулось розширене засідання виконкому Ленінської районної ради народних депутатів м. Львова, де було засуджено "протизаконні" дії, які мали місце в Преображенській церкві.

В народі поповзли чутки, що Московська патріархія готова заплатити півмільйона рублів тим силам, які викинуть греко-католиків з Преображенки.

Однак горбачовський курс гласності і перебудови був уже невідворотнім. Радянська влада вишукувала можливості в певній мірі задовільнити і гнаних півстоліття греко-католиків. Стають зрозумілими неможливі ще кілька місяців тому речі і органи радянської влади констатують: "В останній час значна частина віруючих греко-католиків зверталась в різні радянські і партійні органи з проханням про реєстрацію греко-католицьких громад.

З боку екстремістськи налаштованих віруючих греко-католиків вчинено ряд спроб до захоплення культових споруд, що в значній мірі дестабілізувало обстановку серед віруючих".

Настрій у радянських владних структурах на наш погляд передає замітка з шовіністично-комуністичної газети "Львовская правда" від 1 листопада 1989 р. Дописувач І. Шемет пише: "В неділю, 29 жовтня, увечері перехожі могли спостерігати велике скупчення народу біля Преображенської церкви, що на вул. Краківській у Львові. Зі сходинок храму до тих, що зібралися звертались оратори: одні з них, прихильники так званої української католицької церкви, закликали захопити православний храм для своїх потреб, інші і православні і деякі греко-католики, - навпаки, говорили про те, що не слід цього робити, що силою такі питання не вирішуються. Екстремістські заклики запанували - прибічники УКЦ захопили храм.

Ця подія стала приводом до багато годинних переговорів представників православної і греко-католицької віри, в яких брали участь і представники міської влади. На жаль переговори закінчилися безрезультатно".

Черговий номер "Львівської правди" знову обрушився на групу віруючих греко-католиків. Газета повідомила, що "починаючи з 9-00 год. ранку в приміщенні Преображенської церкви були проведені служба і неодноразові літургії по греко-католицьких канонах, у проповідях звучали образи достоїнства православної церкви і її служителів, звучали заклики до захоплення інших православних церков (Успенської, Св. Юра та ін.)

Виконком строго засудив дії групи віруючих греко-католиків, які привели до самовільного захоплення приміщення Преображенської церкви, до порушення етики по відношенню до Руської православної церкви...

Було відзначено, що вся відповідальність за наслідки, пов'язані з цими протиправними діями, повністю лягає на їх організаторів.

Враховуючи те, що дії греко-католиків протирічать ст. 50 Конституції Української РСР, розпалюють ворожнечу і ненависть на релігійній основі, Ленінський райвиконком звернувся з проською до виконкому Львівської обласної Ради народних депутатів, до Уповноваженого Ради у справах релігій при Раді Міністрів УРСР по Львівській області оперативно втрутитись для вирішення існуючого конфлікту" ("Львовская правда", 3. 11. 1989)

З цитованих документів видно, яку гнітючу атмосферу довкола Греко-католицької церкви і спроб її легалізації продовжувала творити компартійна преса. "До відповідальності до "стенки" ворогів радянської держави та православ'я. Ату! Ату!" До встиду Львівської тодішньої преси, такого бруду на корінне населення Галичини і його церкву не потрапила вилити навіть центральна московська.

Тимчасом обігріта обіцянками радянської влади, православна сторона почала діяти. Пасивний протест переріс у позов до суду на ворохобників католиків. А з собору Юра до центру міста вирушив церковний похід. Газета "Львовская правда" писала: "Своєрідним протестом проти свавілля прибічників УКЦ, які продовжують тримати Преображенську церкву, стало шествіє православних священнослужителів і мирян. Шествіє з піснеспівами і хоругвами прослідувало від Собору Юра по вулиці Першого Травня до Преображенської церкви і від неї - до будинку міськради. Тут відбувся короткий імпровізований мітинг. Виступаючі православні священники заявили про свою відданість миролюбію, консолідації всіх людей, виразили стурбованість діями екстремістських елементів, які привносять у ряди віруючих релігійну ворожнечу". "Львовская правда" 1, 11. 1989.

Це церковне шествіє було похоронним по Московській Патріархії в Галичині. Найбільш жалобно виводив заупокійний спів диякон з Преображенки. "Надгробное риданіє" по Московському православію творили не "враги уніати", а найулюбленіші сини, іноки і клірики, ієреї та архієреї та іже з ними", які скоро відсахнулися від Московського патріархату і вчинили сузір'я українських православних ні від кого не залежних церков.

Судова справа проти о. Ярослава Чухнія та інших "винних" була заведена 4 листопада. Постійно і методично розпикали слідчі отця пароха. Психологічний тиск, погрози, регулярні виклики, навіть у свята (зокрема перед великим водосвяттям, бо просто від слідчих отець Ярослав станув на святочну відправу) тривали майже півроку. Чотири великих томи слідчої справи є свідченням гідної постави пароха і громади католицької парохії Преображення Господнього.

В Преображенській церкві продовжувався великий вибір. Ділилася громада, ділилися сім'ї, родини, сусіди, ділилися по вірі, хоч і до того всі були християнами. Священника Ярослава Чухнія не підтримав ніхто з приходського духовенства, хоч всі вагалися і всі мали можливість вибору. Воліли залишитися в рядах упривілейованої Московської Патріархії оба дяки і п'ять жінок - співачок. Тільки одна з півчих Катерина Наконечна співала як ніколи зі сльозами радості. Вона єдина схвалила вчинок о. Ярослава, за що натерпілася кпин і зневаги з боку православних. Вона і нині своїм щоденним співом прославляє Всевишнього.

Словом, тільки простий народ мужньо підтримував католицьку акцію. За своїм священником горою стала церковна двадцятка і хористи. За це їм сьогодні поклін і пошана від усієї повноти Католицької Церкви.

Приміщення Преображенської церкви і прилегла до неї територія стала ареною запеклої боротьби, тут змагалися церкви, ідеології, політики. В масі народу змішалися постійні парохіяни і прихожани підпільники, приховані агенти спецслужб і просто анархічний набір, бунтівливий елент. Тут часто лунали далеко нецерковні запальні промови, дискусії... Тут починалися сутички, лунали голоси "діли майно". З боку катакомбників відчувалися нотки зверхності і зневаги. Був відправлений геть з церкви церковний староста Іван Фуртик... Багато образ витримав ключар Богдан Когут, який

мужньо боронив добро Преображенки. Тут особливо слід відзначити виrozumілість і толерантність Священства Преображенської церкви отців Ярослава Чухнія, Євстахія Смаля і Василя Вороновського, Богдана Смука, які зуміли приглушити непорозуміння і згладити тертя між підпільною і легальною церквами. Тоді проявилися організаторські здібності енергійного пароха Ярослава Чухнія, якому Первоієрарх Митрополит Володимир доручив найвищу адміністративну посаду декана.

15 грудня було утворено церковну двадцятку. До неї увійшли одинадцять членів старої двадцятки: Гриців В.М., Качмар А.С., Кіщак М.М., Когут Б.П., Лесь І. Г., Мацуляк В.А., Мазур Н.П., Кротишина К.І., Пелащишин І. Д., Фуртик І.М., Якимович І. О. З нового призову до двадцятки увійшли Гель І.А., Бардин К.М., Бобиляк П.С., Пахолук М.Ю., Рубель Я.Т., Солтис М.І. Шевчук Я.С., Яремків О.М., Щедний І.Д. В списки засновників релігійної громади було включено і пароха отця Чухнія Я. М.

Саме цим людям приходилося чути найбільше образ, залякувань і проклять. Їм нашіптували і кричали: "Вас викинуть як собак", "За вами тужить Сибір і Колима", "На вас уже готові кайдани", "Прокинетесь закованими", "Вас Бог поб'є", "Ви довго не протримаєтесь, прибіжіте назад до православ'я, а вас там не чекатимуть" і т.д. Однак список фундаторів не обмежився списком 21 особи.

Прихожанами церкви Преображення у ті дні стали жителі не тільки Львова, але без перебільшення усієї України - Західної, Центральної, Східної і Південної. Підставою для такого твердження є детальні записи у двотомній книзі на підтримку Греко-Католицької Церкви, збереженій у храмі. Тут поміщено детальні паспортні дані, які фіксують прізвище, ім'я, по батькові заявника і його адреса (місце проживання, населений пункт, вулиця, номер будинку, квартири). В цій "гоноровій книзі" свої особисті підписи залишили 5139 жителів Львова і України. Серед них мешканці Львова, Києва, Полтави. Миколаєва, Івано-Франківська, Бережан, Городка, Зборова, Тернополя, Дрогобича, Перемишлян, Пустомит, Радехова, Сокаля, Стрия, Тереховлі, Трускавця, Ходорова, Яворова, Гермаківки, Давидова, Глинська, Голобутів, Грибович, Жовтенців, Завидович, Запитова, Зав'янців, Зашкова, Зимної Води, Колоденець, Комарно, Коросно, Куропатник, Лисинич, Мокротина, Мшана, Наварії, Нового Яричева, Пісочного, Пнятина, Рудного, Рясного, Сокільник, Старої Скваряви, Старого Села, Сусоліва, Суховолі, Труханова, Тучного, Цунева, Яленковатого, Ямно. Є навіть прихожанин з Польщі (Кросно). Список населених пунктів далеко неповний. Значна частина підписів на підтримку Греко-Католицької Церкви лягла у слідчі справи і знаходиться там. Однак і ті, які збережені як не використані, засвідчують солідну географію парафії Преображення.

Книга виконана під гаслом "За Греко-Католицьку Церкву". На першій сторінці значиться: "Ми віруючі Української Греко-Католицької Церкви міста Львова вимагаємо повернути тимчасово незаконно захоплений 1946 року Російською православною Церквою Храм св. Преображення Господнього для наших релігійних потреб. Церква збудована 1890 р. українською громадою Львова, посвячена митрополитом Андреем Шептицьким 1906 р... Отже, Церква Преображення Господнього побудована нашими предками, завжди належала греко-католикам, тому й нині має належати нам!"

Як видно справа Преображенської Церкви переросла інтереси корінних львів'ян, точніше справа храму стала не тільки львівською (хоч корінні львів'яни тут без сумніву головні герої), але справою всієї України. Львів'яни, які повернулися в лоно Греко-Католицької Церкви знайшли самовіддану підтримку усієї Галичини та й всієї України.

На захист від суду і переслідувань відродженої Греко-Католицької Церкви і її Львівської Преображенської парохії стали народний депутат СРСР Ростислав Братунь, Народний Рух, Меморіал, Товариство української мови.



7 листопада 1989 року була оприлюднена Заява за підписом Голови Комітету захисту Української ГКЦ Івана Геля, Голови комісії свободи сумління Львівської крайової організації Руху Івана Гречка та Заступника Голови Руху Любомира Сеника, в якій значилось: "Вважаємо підтриманий кліром російської Православної Церкви позов [священника Я. Чухнія] у світський суд ганебним, недостойним духовного сану і покликання.

Вважаємо за необхідне категорично заявити про волю вірних греко-католицького обряду Галичини повернути собі храми, несправедливо і насильно захоплені Російською православною церквою в дусі сталінських репресій".

Народ був готовий грудьми стати на захист рідної церкви. З Преображенською Церквою пов'язали свою діяльність Апостольська Столиця, управа і духовенство Української Католицької Церкви в діаспорі. З доручення Патріарха Мирослава Івана Кардинала Любачівського через о. Ярослава Чухнія було передано інструкцію для сумісної праці. Папські і патріарші післанці мали числені зустрічі і консультації з владиками, провідними священниками і мирянами.

Преображенська Церква стала колискою матірної відродженої Української Греко-Католицької Церкви, дитячою захоронкою, де її милі діти з підпілля, діаспори і Ті, що ще недавно перебували в іншій церкві діставали уроки спілкування, співіснування, співробітництва, сопричастя.

Преображенка стала великою школою навчання і виховання молоді парості духовенства і перепідготовки старшого покоління священства. В приміщенні церкви запрацювала відроджена духовна семінарія.

В Преображенській церкві навчалися чинонаслідування і обрядовості підпільні священники і владики. В Спасовім храмі Львова відтворювались і народжувались дії і священнодійства, які тепер стали традицією. В різдвяному часі 1990 року приміщення храму стало ареною для вертепних драм і комедій першого "Різдва у Львові". Церква повнилася віруючим народом, так що вулиці в цент наповнювались молільниками, а Львів був затісний і замалий для Преображенської парохії. Так напередодні Великодня 1990 р. до Святої Плащаниці черга закінчувалася на площі Ринок.

В Преображенському храмі відроджена церква осудила сталінський псевдособор 1946 р. 20 січня 1990 р. ієрархія Помісної Української Церкви під головуванням архієпископа і митрополита Володимира Стернюка постановила:

- відкинути і визнати неіснуючим так званий Львівський собор 1946 р., згідно якого Українська ГКЦ ніби-то самоліквідувалась і переходила в лоно РПЦ як її частина. - вся повнота Матірної УГКЦ стверджує і високо оцінює постійні турботи Вселенської Церкви, особливо в час понтифікату Папи Івана Павла Другого, про повернення легального статусу нашої катакомбної церкви і її політичної реабілітації.

Настрій і дух того часу повно передає перше пастирське послання Правлячого Архієрея Володимира Стернюка з нагоди Різдва. "Справжньою радістю повняться наші християнські українські серця, бо святкуємо народження Спасителя нашого Ісуса Христа не потай, не скриваючись та остерігаючись а відкрито у Божому храмі (Преображення Господнього). Довгою і тернистою дорогою йшла наша Українська Греко-Католицька Церква в Україні до цього благословенного дня... То чи ж то не знаменно... відчули ваші серця пророчі слова: "Вставайте, вже відкриваються Вам рідні храми - і прославляйте Бога відкритими вустами, бо вмерли ті, що чигали на життя Дитятка".

10 липня 1990 року Рішенням № 413 Ленінська районна Рада народних депутатів зареєструвала релігійну громаду греко-католицького обряду парафії Преображенської Церкви і передала в

користування громаді Преображенську Церкву.

Преображенську Церкву відвідувала маса паломників з української діаспори миряни і духовенство. З воскреслою материковою церквою в стінах Преображенки лучилася діаспорна Церква. В числі перших високих достойників Апостольської Столиці і водночас українських католицьких архієреїв храм Спаса відвідав архієпископ Ахілле Сільвестріні, префект Конгрегації Східних Церков, архієпископ Загребський кардинал Кухаріч, архієпископ Антоніо Франко, Апостольський Нунцій, архієпископ Мирослав Марусин, секретар Конгрегації Східних Церков, єпископ Стемфордський Василь Лостен, єпископ Ізидор Борецький, єпископ Андрей Сапеляк, а також отці Боднар Д., Бздель М., Васків І., Гановський А., Ганадза Р., Дацько І., Івахів М., Кирилюк Т., Кузьма С., Лоза М., Мольчко М., Набережний Р., Овод П., Огірко П., Панчук М., Прийма і багато інших з США, Канади, Німеччини, Італії, Франції, Бразилії і Боснії. Це тільки ті, які зробили записи в "Меморіальній книзі" святої Преображенської церкви міста Львова.

Діаспорна Церква раділа відродженню церкви в Україні, захоплювалась мужністю і відвагою галичан католиків, висловлювала тверді переконання з вірою і надією в краще майбутнє для Церкви і українського народу. Вражають щирі слова о. Мирона Мольчка з Мюнхена: "Радію моїм народом, що він здобуває поступово права, які йому споконвіку належать. Честь і слава тим ісповідникам і мученикам, які зберегли вірність своїй Церкві і народові. Буду безперервно працювати і молитися, щоби Бог просвітив наших керівників і народ - щоби встав у ряди народів вольних і своєю культурою і гідністю міг дати великий вклад у світову культуру".

В стінах Спасового храму плавився єдиний моноліт Преображеної нової Української Греко-Католицької Церкви. Усі зрозуміли, що слід приступати до тяжкої мурашкової праці і терпеливо з вірою, надією і любов'ю, взявши на озброєння величну богословську, ідейну і культурну спадщину Слуги Божого митрополита Андрея Шептицького і Ісповідника Йосифа Сліпого, рухатись вперед.

Образно, поетично до цього закликає віршовано о. Василь Прийма з Люрду (Франція) "Бог і Україна - гасло наших днів,  
Церква і Родина - клич наших батьків,  
Де б ти не вродився, щоб ти не створив,  
Майна доробився, титул заслужив,  
Знай, Вкраїна твоя мати  
І для неї працювати Тебе Бог створив"

І все ж таки головним акордом Преображеної Церкви стало Спасове свято 1990 р. Після урочистого архієрейського богослуження з Преображенської Церкви через центральну магістраль міста мимо Франкового університету, по вул. Шухевича на Святоюрську Гору до Архікатедрального Храму пройшов великий хресний хід.

Десятки похідних хрестів, сотні фан і хоругв, монахи і монахині усіх чернечих орденів, чинів і згромаджень у повному габіті, священики і владики у світлих ризах, півмільйонний віруючий народ на чолі з Правлячим Архиєреєм Володимиром Стернюком, уся повнота церкви поверталась до історичного Святоюрського центру.

По величавості цей хресний хід можна порівняти хіба що з похоронною процесією Великого Митрополита Андрея. Той, перший, 5 листопада 1944 р. знаменував собою початок Хресної Дороги Греко-Католицької Церкви, цей, 19 серпня 1990 р. - її переможний кінець. Після сумної Голгофи неодмінно грає Світле Воскресіння.

